

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

Articulus II [i . E. III]. Ex hactenùs dictis varia dubia moralia resolvuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

lem evadendi, quàm eligere illud, quod prudenter apparet, minus esse malum. Cùm enim careat sufficienti libertate ad vitandum utrumque, cessat obligatio legis absolutè prohibentis etiam id, quod est minus peccatum, & sola remanet obligatio vitandi majus. Illud porrò: *in dubiis reo potius favendum, quàm actori*, reducitur ad regulam: *in dubio melior est conditio possidentis*. Hoc autem: *in obscuris minimum est sequendum*, pertinet ad regulam: *ex duobus malus &c.* Demum: *in obscuris respicimus id, quod verisimilius est, vel plerùmque fieri consuevit*, affine est regulæ: *in dubiis tutior pars est eligenda*. Hæc est doctrina Clarissimi P. Pauli de Conscient. dub. a. 4. §. 1. n. 8.

ARTICULUS II.

Ex hætenus dictis varia dubia moralia resolvuntur.

§. I.

Dubia de Lege, & Præcepto.

SUMMARIUM.

1. Dubius, an lex sit lata, vel promulgata? illa non tenetur. 2. Tenetur verò dubius, an sit aliquando recepta? Probabilitas sententia contrarie.
3. Lex etiam in dubio, an sit abrogata? obligat.
4. Quidnam dicendum in dubio requisita ætatis, ut lex, vel præceptum obliget, vel non obliget?
5. Quid in dubio sufficientis usus rationis?
6. 7. 8. Quid in dubio, an effluxerit, vel inceperit tempus finiendi, vel inchoandi jejunium?
9. Quid in dubio, an obligatio legis, aut præcepti sit gravis, vel levis?
10. Quid in dubio, an aliqua consuetudo habeat vim obligandi?
11. Quid in concursu præceptorum simul non implebilium? vel certi cum incerto?
12. Quid in dubio, an quis obligationi legis, vel præcepti satis fecerit?

COROLLARIUM I. Qui facta diligenti veritatis inquisitione dubitat, an lata, vel promulgata sit aliqua lex, vel impositum præceptum,

ceptum, vel consuetudo legitime introducta? non tenetur tali lege, consuetudine, vel præcepto. Th. Sanchez. 1. in *Decal. c. 10. n. 32.* Castropal. ubi supra *pu. 7. n. 1.* Bossius §. 39. n. 1213. Tambur. 1. in *Decal. cap. 3. §. 7.* verbis: *leges & præcepta.* Bardi *Discept. 6. c. 2. §. 1.* aliique communiter. Ratio est, tum, quia, dum dubitatur de existentia legis, præcepti, vel consuetudinis, libertas est in certa possessione, utpote omni ejusmodi dubio anterior: atqui in tali casu dubitatur de existentia legis, præcepti, vel consuetudinis; ergo. Tum, quia lex non obligat, nisi sufficienter promulgata, atque proposita (idem dic de consuetudine & præcepto) sed lex, de qua sic dubitatur, non est sufficienter promulgata; ergo. Tum, quia in simili dubio forum externum non iudicat, dubitantem obligari; ergo nec in iudicio fori interni est obligandus. Dum itaque dubitas, an in hac vigilia sit jejunium? an hic dies sit festivus? neque jejunare teneris tali die, neque audire sacrum. Addit Sanchez. *n. 33.* idem esse dicendum, quando constat quidem, legem vel præceptum existere, dubium tamen est, an hæc res comprehendatur sub illis: quia sic dubitare perinde est, ac dubitare, an detur lex, vel præceptum de illa re.

II. Corollarium II. Invincibiliter dubius, an lex sit aliquando usu recepta? probabilius tenetur ejusmodi lege. Sanchez *n. 35.* Castrop. *n. 3.* Bonac. *Disp. 1. de legibus. q. 1. pu. 4. n. 44.* Bardi §. 2. & alij. Ratio est: quia possessio, atque præsumptio non stant pro libertate, sed pro lege. nam onus probandi, legem non esse receptam, illi incumbit, qui hoc affirmat: ergo, dum id non probat, lex manet in possessione obligationis. Verum contrariam sententiam esse valde probabilem, tenet Castrop. *n. 4.* illam docet præterea Tambur. *loc. cit.* Diana *parte 4. tract. 3. resol. 14.* Azor, & Salas apud Sanchez. Consentit Sporer de *Conscient. dub. cap. 1. Sect. 4. §. 4. n. 3.* Ratio est: quia, dum est dubium, an lex sit

fit

fit usu recepta, dubitatur, an aliquando obligaverit, atque adeo, an fuerit aliquando vera lex? ut enim fit talis, & verè obliget, à subditis recipi debet. Hæc sententia, ut vides, fundatur in illa, quæ docet, valorem legum dependere ab acceptatione populi.

III. Corollarium III. Certus de lege lata, sed dubitans, an sit abrogata; vel an ratione cujusdam necessitatis, vel alterius circumstantiæ ab illa sit exemptus, tenetur tali lege. Sanchez *loc. cit.* n. 34. Castrop. n. 6. Bossius n. 1224. Tambur. n. 2. Ratio est: quia tunc lex, ejusque obligatio est in certa possessione: abrogatio verò, & exemptio ab illa est dubia. Unde melior est conditio legis, quàm libertatis, & alleganti abrogationem, vel exemptionem incumbit onus probandi, se esse exemptum, vel legem esse abrogatam. Quando itaque certus es, hoc die esse, aut hætenus fuisse jejunium; dubitas autem, an ab hac lege sis exceptus v. g. propter vexationem itineris; vel an lex sit modò abrogata? dubiumque non potes vincere, teneris jejunare. Idem sentiendum est in dubio, an in lege sit dispensatum? nam & hîc obligatio legis est certa, & in possessione. Sanchez. n. 35.

IV. Corollarium IV. Senex dubius, an compleverit annum ætatis sexagesimum? tenetur; econtrà adolescens dubius, an compleverit annum 21. non tenetur jejunare. Ratio est: quia in primo casu lex jejuniæ ante dubium subortum existens, & hætenus semper obligans est in possessione: in altero libertas adolescentis. Dubius quoque, an habeat requisitam ætatem ad suscipiendos SS. Ordines? ab his abstinere debet. Quia lex vetans illos suscipere ante præscriptos annos, est certa, & in possessione; dubia verò legitimæ ætatis expletio. Quæ proinde non præsumitur, sed probari debet. Sanchez *lib. 2. de Matrim. Disp. 41. n. 41.* Castrop. *pu. 8. n. 7.*

V. Corollarium V. Si completo septennio dubium oriatur,
 O
 an puer

an puer habeat sufficientem usum rationis, atque adeò legibus sit subiectus? judicandus est habere. Ratio est, quia in obscuris respicimus id, quod plerùmque fieri consuevit: præsumptio quoque nasci solet ex communiter contingentibus. Atqui communiter contingit, ut pueri completò septenniò sint doli capaces; ergo. Castrop. *Disp. 1. de Legibus pu. 24. §. 2. n. 3.* Atque ex eodem hoc fundamento docet ibi Joan. Sanchez, puerum, tametsi confiter, ante septennium habere usum rationis, non obligari legibus positivis. Nam leges positivæ respiciunt ea, quæ communiter contingunt: atqui puerum nondum septennem habere sufficientem usum rationis non communiter contingit. Quare dictæ leges non intendunt obligare ante illam ætatem, si cui fortè sufficiens usus rationis per accidens obtigerit. Obligatur tamen ejusmodi puer lege naturali, contra quam, si malitia suppleat ætatem, etiam ante septennium peccare potest, de quo non est dubium.

VI. Corollarium VI. Adhibita sufficienti diligentia dubitans, an elapsa sit dies Jovis, & sonuerit hora duodecima noctis? licitè pergit comedere carnes. Dubitans verò, an sonuerit duodecima in nocte Sabbathi? tenetur abstinere, donec reddatur certior. Laym. *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. n. 36.* cum Th. Sanchez. *cit. disp. n. 40.* Ratio est: quia in priori casu libertas comedentis; in posteriori præceptum abstinendi à carnibus est in possessione. Quòd si plura sint horologia, poteris sequi, quodeunque libuerit: nisi fortè aliquod illorum communiter soleat sonare irregulariter, & errans ut plurimùm reputetur. Castrop. *pu. cit. num. 4.* Cardenas in *Crisi Theolog. tract. 3. de Leg. disp. 28. c. 5.* estque communis sententia. Ratio est: quia diversa horologia benè regulata se habent instar sententiarum probabilium, ex quibus quamlibet sequi licet in praxi. Hinc etiam, qui post auditam duodeci-

man

mām in uno horologio adhuc edit & bibit, poterit manè licitè, communicare, vel celebrare sacrum, dummodò constet, in alio horologio esse auditam post esum, vel potum completum. Diana cum utroque Sanchez, & alijs, quos refert ubi suprà *resol.* 19. Bonac. *de Restit. Diss.* 1. Q. 2. pu. 2. Sporer. *loc. cit. in Coroll.* 2. num. 2.

VII. Corollarium VII. Sacerdos dubitans, an ultra mediam noctem cœnando processerit, sequenti die probabiliùs celebrare non potest; uti nec alius communicare. Thom. Sanchez ubi suprà, aliique multi, quos refert Cardenas *cit. c. 6 n. 86.* Castrop. *n. 9.* qui ait, ita communiter sentire DD. Ratio est: tum, quia in tali dubio propter reverentiam Sacramenti tutior pars est eligenda. Tum, quia præceptum cum jejunio naturali celebrandi, vel communicandi est certum, adeoque in possessione; libertas autem celebraturi, vel communicaturi est dubia. tum, quia dubitans, an sit jejunus? Dubitat, an sit dignus sumptione S. Eucharistiæ? ergo, ne sumat indignus, probare debet, se esse jejunum: sicut volens suscipere SS. Ordines probare debet, se implēse legitimam ætatem. Atqui dubius, an sit jejunus? non probat, se esse jejunum; ergo.

VIII. Nihilominùs Laym. *loc. cit.* existimat, non improbabiler posse permitti Sacerdoti, ut in ejusmodi dubio celebret, & consequenter non sacerdoti, ut communicet ex sola quoque devotione, censētque omninò probabile Sporer ubi suprà. Immò Cardenas *n. 87.* hanc sententiam tenet ut probabiliorem. Ratio est: quia lex Ecclesiastica præcipiens, ut fideles S. Eucharistiam sumant jejuni, non videtur in dubio tam arctè velle constringere Conscientias: præsertim in dubio facti, quod aliunde non præsumitur, nec est aliquid ad Sacramenti substantiam pertinens. Accedit, quòd impedimentum dubium non possit tollere jus cer-

tum ad aliquid: sed impedimentum celebrandi, vel communicandi est dubium, jus verò utrumque faciendi est certum, idque dubitans ante superventum dubij certò possidet, & consequenter adhuc possidet durante dubio. Idem dicendum de eo, qui os eluit, aut quidpiam dentibus masticavit, & dubitat, an quid deglutiverit? seque in neutram partem potest resolvere, talis enim non tenetur abstinere à S. Communione.

IX. Corollarium VIII. Quando omnibus diligenter perpensis dubitas, an lex, vel præceptum obliget sub peccato mortali, vel veniali? judicare potes, obligare solùm sub veniali. Sanchez, lib. 6. in Decal. c. 4. n. 66. Tambur. ubi suprà n. 3. Bardi c. 2. §. 6. & alij. Ratio est: tum, quia in tali dubio lex non possidet obligationem sub mortali: ergo præponderat jus libertatis, ne nimis gravetur ab illius obligatione. Tum, quia leges, quæ rectè possunt intelligi de pæna majori & minori, in dubio intelligendæ sunt de minori per reg. in penis de reg. juris in 6. ergo etiam intelligendæ sunt de obligatione ad culpam minorem. Quando verò certum est, legem non obligare sub mortali, & solùm dubitatur, an obliget sub veniali, vel ad solam pænam? credendum est, obligare sub culpa veniali. Ratio est: quia lex suapte natura habet vim obligandi sub culpa, nisi constet aliunde, Legislatorem velle obligare ad solam pænam, Igitur in hoc dubio lex est in possessione obligationis sub veniali. Ita Sanchez cit.

X. Corollarium IX. Qui post omnes conjecturas seriò examinatas dubitat, an consuetudo introducta habeat vim obligationis, vel sit res meræ devotionis, & consilij? prudenter iudicare potest hoc ultimum. Bardi §. 7. cum alijs, quos refert. Ratio est: quia res odiosa, cujusmodi est obligatio, admitti non debet, quamdiù non constat, eam esse certam. Neque libertas ante exortum ejusmodi dubium constituta in certa possessione arctanda est

da est vinculo dubio. Cæterum conjecturas, ex quibus inferri debeat, consuetudinem aliquam esse inductam non ex sola devotione, sed cum vera obligatione, Bardi cit. ex P. Suarez vult esse sequentes: Prima est, si sit consuetudo longi temporis, circa rem gravem, & si insuper à majori populi parte observetur. Secunda, si viri prudentes & pii de illis, qui eam violant, non rectè sentiant. Tertia. Si superiores illius transgressiones non dissimulent, sed reprehendant, ac puniant. Quarta. si materia, circa quam est consuetudo, bono communi &c. Reipublicæ sit conducibilis. Addit quintam, si cedat in majus DEI obsequium, quàm oppositum.

XI. Corollarium X. In concursu duorum præceptorum, quando unum est certum, & alterum dubium, certum est observandum. Castropal *pu. 8. n. 5.* Tambur. *loc. cit. n. 4.* Ratio est: quia præceptum certum est in possessione, non verò dubium. Quapropter servus post debitam veritatis inquisitionem adhuc dubitans, an hodie sit dies festivus? tenetur domino facere opus servile: quia obligatio laborandi est certa, feriandi dubia. Quòd si occurrant duo præcepta, & ambo sint certa, simul tamen non possint impleri, implendum est, quod videtur magis obligare. Si hoc, attentis omnibus circumstantijs, non constet, neque se offerat ulla ratio, ob quam unum præceptum validiùs urgeat, quàm alterum, impleri potest honestè, quod magis lubet. Diana *part. 4. tract. 3. resol. 70.* ex Granada in *1. 2. controversia 2. tract. 12. disp. 6. n. 8.* Tambur. *loc. cit.*

XII. Qui certò scit, legem esse latam, vel præceptum impositum, dubitat verò, an ejus obligationi satisfecerit? tenetur satisfacere. Sanchez *1. Decal. c. 10. n. 12.* aliisque relatis Castrop. *pu. 7. n. 7.* Ratio est: quia lex, vel præceptum est in certa possessione obligationis: ergo est melioris conditionis, quàm libertas.

ergo impleri debet certa satisfactione, quia certa obligatio impleri non potest per satisfactionem dubiam. Et ideo inquisita sufficienter veritate adhuc dubitans, an recitaveris horas Canonicas? teneris recitare. Dubius, an persolveris pœnitentiam injunctam à Confessario? teneris persolvere.

§. II.

Dubia de Voto, Juramento, Promisso.

SUMMARIUM.

13. Quidnam agendum in dubio emisi voti, juramenti, vel alterius cujuscunque promissi? 14. Quid in dubio circa sensum verborum, vel intentionem se obligandi? 15. 16. 17. Quid in dubio, an vovens, jurans, promittens habuerit sufficientem usum rationis? 18. Quid in dubio, an quis voverit, sive promiserit majus, vel minus? 19. Quid in dubio, ad quidnam tenearis vi verborum? 20. Quid in dubio, an materia voti sit licita?

XIII. **C**OROLLARIUM I. Dubius, an votum, vel juramentum emisserit, vel aliquid promiserit? si post diligentem veritatis inquisitionem dubium etiamnum remaneat, nec voto, nec promisso, nec juramento tenetur. Sanchez. lib. 1. Decal. c. 10. n. 36. Bonac. tract. de contract. disp. 1. quest. 2. pu. 2. §. incid. n. 3. Castrop. ubi supra pu. 9. n. 2. Boss. §. 45. n. 1589. Tambur. 1. Decal. cap. 3. §. 7. verbo votum. Bardi discept. 6. c. 1. §. 1. Ratio est: quia libertas est in possessione. Neque est æquum, ut quis ob debitum incertum obligetur ad certam solutionem. Accedit, quòd votum, juramentum, promissum sint quædam veluti leges, quas homo sibi imponit: atqui nulla lex dubia, & de qua non constat, esse latam, obligat: ut vidimus in præc. a. ergo nec votum, juramentum, vel promissum dubium. Hæc doctrina procedit etiam in casu, quo quis magis propendet, & inclinatur animò, quòd voverit, promiserit, juraverit, quam quòd non voverit &c. quamdiù

diu talis propensio intellectum relinquit intra limites dubij. Nam si opinetur se vovisse, jurasse, promississe, ita, ut de contrario nullum possit rationabilem assensum elicere, tenetur votô, promissô, vel juramentô. Ratio est jam toties dicta: quia tunc votum, promissum, vel juramentum sunt in possessione. Quod si de utraque parte habeat opiniones probabiles, potest amplecti, quam libuerit. Videatur Sanchez. *loc. cit.*

XIV. Corollarium II, Qui dubitat invincibiliter, an verba, quibus utebatur, dum vovebat, jurabat, promittebat, continent formam veri juramenti, voti, promissi, vel potius significant nudum propositum, vel simplicem assertionem? ad nihil tenetur. Castrop. *pn. 10. n. 2.* Tambur. *loc. cit. n. 5.* Boss. *n. 1593.* Ratio est: quia tunc dubium est, an votum, promissum, vel juramentum fuerit emissum? atqui in eo casu nemo illis tenetur, ut primum diximus. Quod si constet de sensu verborum, isque non sit ambiguus, sed certò denotet votum, juramentum, vel promissum, vel solum sit dubium, an illa proferens habuerit animum se obligandi? Talis tenetur votô, promissô, vel juramentô. Boniac. *loc. cit. n. 4.* Castrop. *n. 4.* Boss. *n. 1595.* Bardi §. 5. Ratio est: tum, quia possessio stat pro voto, juramento, vel promissô. Tum, quia verba sunt signa intentionis, & nemo præsumitur dicere, quod non habet in corde, donec probetur contrarium. Tum, quia probato factô præsumuntur adfuisse omnia ad illud requisita, ut docet Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 9. n. 13.* apud Castrop. *loc. cit.* ergo, quando constat de voto, promissô juramento, præsumendum est, adfuisse requisitam intentionem, & animi voventis, jurantis, vel promittentis. Quare, qui certus est, quod puellæ promiserit matrimonium, voverit peregrinationem &c. Tenetur puellam ducere, & instituere peregrinationem. Verùm Tambur. ubi supra *n. 6.* existimat, non esse improbabile, te neutriquam

riquam in hoc casu obligari. Cùm enim intentio se obligandi sit de ratione voti, promissi, vel juramenti promissorij, de ea dubitans reverà dubitas de substantia voti, promissi, vel juramenti, quod idem est, ac dubitare, num voveris, promiseris, vel juraveris? Unde nulla hìc stat pro voto, promisso, vel juramento possessio, sed pro libertate. Citat nominatus Author pro hac sententia Caramuelem *lib. 3. Theolog. moral. n. 1338.* & Alphonsum de Leone apud ipsum.

XV. Corollarium III. Dubitans, an habuerit sufficientem rationis usum, dum vovit, vel juravit, eò quòd fuerit ætatis admodum teneræ, debet attendere, an votum, vel juramentum emisit expletò jam ætatis septenniò, vel nondum expletò? si jam expletò, idque illi constat; tenetur votò, & juramentò. Si nondum expletò, non tenetur. Sanchez 4. *in Decal. c. 1. n. 14* Castrop. *pu. 11. n. 2.* Bardi §. 6. & alij. Ratio est: Quia completò septenniò pueri regulariter præsumuntur habere sufficientem usum rationis: non autem ante illam ætatem completam. Unde in priori casu præsumptio, & possessio stat pro voto & juramento: in posteriori pro libertate dubitantis. Quòd si omnibus pensatis sit incertum, an tum fuerit completè septennis, nec ne? judicat Sanchez. *loc. cit.* eum teneri votò & juramentò. Ratio est: quia rarò, & vix unquam vota vel juramenta promissoria, ceu res maxime seriæ, fiunt ante septennium. Quare etiam in hoc dubio ex communitè contingentibus oritur præsumptio pro completo septennio, atque adeò pro valore voti, & juramenti. Nihilominus Castropal. *n. 4.* licèt hanc sententiam censeat esse probabiliorè, judicat, etiam oppositam, nempe, nullam hìc esse obligationem voti, vel alterius promissionis, esse probabilem. Ratio est: quia in hoc non constat de voto, aut juramento. Cùm dubitetur de essentiali constitutivo utriusque, ergo libertas dubitantis manet in possessione.

essione. Existimat hanc opinionem alijs authoribus relatis probabilem etiam Diana de *Consc. dub. resol.* 11. & tenent complures, quos refert Bossius *n.* 1606.

XVI, Corollarium IV. Qui dubitat, omnibus diligenter expensis, an votum, vel aliud promissum fecerit in amentia, vel cum esset sui compos, & sanæ mentis, aliquando tenetur, aliquando non tenetur votò, vel aliâ quacunque promissione. Tenetur, quando diligenter inquisita veritate non constat, voventem, seu promittentem amentiam fuisse correptum, antequam votum, vel promissum emitteret. Sanchez *lib. 4. Decal. cap. 1. n.* 15. & DD. communiter apud Bossium *n.* 1612. Ratio est, quia qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse præsumitur, nisi probetur contrarium. Sed sanitas mentis est hujusmodi qualitas: nam natura generat homines sanæ mentis; ergo præsumitur inesse. Non autem tenetur, quando certum est, voventem ante votum, vel promissionem editam fuisse in amentia, & dubitatur, an tempore, quo vovit, vel promisit, habuerit lucida intervalla? Ratio est, quia dementia suapte natura est morbus perpetuus, & ideò existens de præfenti præsumitur duratura omni tempore. Lucida verò intervalla, quia sunt per accidens, non præsumuntur, nisi probentur. Boss. *cit.* Quòd si constaret, votum, vel promissum fuisse factum tempore lucidi intervalli, planè obligaret.

XVII. Corollarium V. Quòd si dubites, an voveris, promiseris, juraveris in somno, ebrietate, vel phrenesi? votum, promissum, juramentum præsumuntur valida, teque obligant. Sanchez. Boss. *cit.* Ratio est: tum, quia similes actus rarissimè fiunt tempore somni, ebrietatis, vel phrenesis; sed dum homo est sui compos. Unde ex communiter contingentibus præsumuntur in dubio fuisse facti cum sana mente. Tum, quia somnus, ebrietas, & phrenesis durant brevi tempore. Hinc non præsumun-

P

tur,

tur, ita permanere, sicut amentia, ut actus censeatur gestus illis durantibus. Tum, quia qualitas naturalis, ut est sufficiens usus rationis, in dubio præsumitur, donec probetur contrarium. Si verò certus sis, te, quando vovisti, promissisti, jurasti, fuisse ebrium, phreneticum, vel somno oppressum, & dubites solum, an fueris plenè vel semiebrius? item, plenè, vel semisopitus? sive in tali phrenesi, quæ sufficiat ad auferendum usum rationis ad mortale peccatum sufficientem? ad nihil obligaris. Ratio est: quia, dum constat de somno, ebrietate, vel phrenesi, quæ sunt apra nata ad usum rationis auferendum, hic præsumitur ablatum, & possessio stat pro libertate. Confirmat hoc Castrop. *p. 11, n. 7.* ex P. Suare. Is, cui in somno accidit pollutio, & postea dubitat, an tum habuerit perfectum usum rationis? non condemnatur peccati mortalis ob defectum perfectæ libertatis: ergo ob eundem defectum non est præsumendus validè vovisse, jurasse, promississe, qui certus est, se id fecisse in somno. Idem dic de ebrietate & phrenesi. Cæterum, quando quis vovit, vel alio modo promissit in subita passione, puta, iracundiâ, vel alia perturbatione animi, & deinde dubitat, an fuerit rationis sufficienter compos, ac liber? res paulò videtur difficilior. Nam rarò & vix unquam ira, vel alia passio quantumcunque vehemens usum rationis ita tollit, ut non sufficiat ad benè vel malè operandum. Cùm aliàs occidens quempiam ex impetu iræ excusaretur à peccato mortali, quod tamen regulariter non contingit. Nihilominus ex hypothese, quòd vovens, aut promittens re probè examinata adhuc verè dubitaret, an ejusmodi passio sufficientem libertatem sibi reliquerit? is nec voto, nec alia promissione teneretur. Castrop. *loc. cit. n. 10.* & apud eum Suarez de voto *lib. 4. c. 6. n. 10.* Tambur. ubi supra *n. 21*, Ratio est: quia esset dubium de substantia voti, vel promissionis, libertas autè staret in possessione.

XVIII. Corollarium VI. Siquis immemor verborum, quibus est usus, dum vovit, vel aliter promisit, adhibita morali diligentia dubitet, an voverit, vel promiserit majus vel minus? solùm tenetur ad id, quod est minus. Sanchez. *lib. 4. Decal. c. 13. n. 17.* Boss plurimos referens *n. 1666*, ita dubius invincibiliter, an voveris ingredi religionem aliquam, indeterminate & in genere, vel an aliquam determinatam? solùm teneris ingredi hanc determinatam, ita, ut si in istam non admittaris, à voti obligatione sis penitus liber. Item in dubio, an voveris ingredi religionem strictiorem, vel an minus strictam? teneris solùm ad minus strictam. Similiter, quando dubitas, an voveris solùm ingressum religionis, vel etiam emissionem professionis? Teneris solùm ingredi, potesque rursus egredi ante professionem ex Ordine. Pariter, si certus sis, te vovisse castitatem, dubitas autem, an omnimodam, vel conjugalem, an temporalem, vel perpetuam? an absolute vel sub conditione assumpti status religiosi? Potes eligere id, quod minus est. Et ideo in primo casu satisfacis voto, si serves castitatem conjugalem. in secundo, si temporalem. in tertio, si serves assumpto statu religioso. Vide Bonac. *disp. 1. de contract. q. 2. pu. 2. § incid. n. 5.* Dianam de *Consc. dub. resol. 36.* Tambur. *n. 6. q. 13. & seqq.* Bardi §. 6. Iterum in dubio, an voveris dare centum, vel ducentos aureos? an vinum optimum, vel mediocre? an recitare integrum Rosarium, vel solùm tres decades? poteris pati modo eligere id, quod minus est. Ratio horum omnium, & plurium similium est: quia certa possessio stat pro libertate, quæ a dubio invincibili coarctari non debet. Adde, quòd in obscuris, ut habet reg. Juris, minimum sit sequendum.

XIX. Corollarium VII. Memor autem verborum, quibus usus est, dum vovit, & nihilominus dubitans ad quidnam teneatur?

se debet resolvere juxta sensum, usumque verborum, in quo communiter accipiuntur. Hinc si vovisti Ecclesiae calicem, non satisfacis dando ligneum, vel aheneum, sed dare teneris aureum, vel argenteum, saltem secundum superiorem cuppam. Ratio est: quia nomine sacri calicis intelligitur is, qui est aptus ad celebrandum sacrificium missae. Atqui talis est aureus, vel argenteus, vel dicto modo semiargenteus, non vero ligneus, aut aheneus, [ergo. Diana resol. 48. Boss. n. 1667. Tambur. n. 18. & alij. Similiter si vovens castitatem dixisti absolute: *voveo*, vel *promitto castitatem*, teneris in dubio, an intellexeris perpetuam, vel temporariam? servare perpetuam. Ita Sanchez. n. 16. Bardi §. 9. Ratio est: quia illa verba intelligi solent de perpetuitate. Quare in dubio eorum sensus est in possessione.

XX. Corollarium VIII. In dubio, an materia voti, quod quis edidit, sit licita & honesta, necne? diligenter expendenda est res ipsa, vel peritiores consulendi. Quod si his praestitis, dubium adhuc remaneat, volunt Svarez, Merolla, & alij apud Francisc. Bardi §. 10. votum neque impleri posse, neque omitti, sed petendam esse dispensationem. Ratio est: quia vovens alioquin exponit se periculo peccandi. Cum enim constet, votum existere, pro illo stat possessio, & consequenter non potest licite intermitteri. Rursus cum non constet de honestate materiae, votum exsequens est in periculo persolvendi rem DEO ingrati. Ut igitur securè procedatur, petenda est dispensatio. Sed quid agendum, quando vovens versatur in talibus circumstantiis, ut votum vel exequi, vel omittere debeat eo tempore, quo urget ejus obligatio, & neque possit rationes pro utraque parte satis expendere, neque petere ab altero Consilium, neque à superiore dispensationem? In hoc eventu Bardi existimat votum esse omittendum, ne illud exsequendo incurratur periculum exereendi actionem DEO ingrati. Neque

Neque dicas, etiam omittendo votum incurri periculum peccandi contra obligationem voti. Nam votum, inquit, in talibus circumstantijs non videtur obligare: quia materia dubia quoad honestatem nequit esse materia voti. Confirm. Dubium de honestate materiae est formaliter dubium de substantia voti (idem die de juramento, aut alia promissione) quia honestas materiae essentialiter requiritur ad illud. Sed in dubio invincibili de substantia voti nulla est ejus obligatio, prout jam saepius dictum est: ergo nec in dubio invincibili de honestate materiae. Videatur Castrop. pu. 12. n. 2, Tambur. n. 22.

§. III.

Dubia circa materiam Obedientiae.

SUMMARIUM.

21. *Communis sententia obligat subditum ad obediendum in dubio, an res praecepta sit licita?* 22. *Quadam objectiones.* 23. *Soluntur.* 24. 25. 26. 27. *Limitationes communis sententiae.* 28. *An pertineat ad subditum inquirere, num superior recte praecipiat?* 29. *Valentinarius tenetur parere superiori prohibenti jejunium, vel recitationem breviarii.* 30. *Quid agendum militi in dubio, an bellum sit justum?*

XXI. **C**OROLLARIUM I. Subditus dubitans, an res, quam praecipit superior, sit licita, necne? in tali dubio, quando id adhibita morali diligentia vincere non potest, tenetur obedire. Sanchez. lib. 6. in Decal. cap. 3. n. 3. ubi quam plurimos refert. Castrop. pu. 13. n. 3. estque communis sententia contra Adrianum, & Gabriel. Vasquez. Ratio est: quia certa praesumptio Juris, adeoque possessio praecipendi stat pro superiore, qua spoliari ob dubium subditi non debet. Itaque licet superior subdito videatur praecipere quid legi Divinae adversum, non eximitur ab ob-

ligatione parendi, donec probaverit, se esse exemptum: sed quamdiu perseverat dubium de honestate rei præceptæ, tamdiu subditus non probat, se esse exemptum: quia superior habet jus præcipiendi non solum, quæ sunt reipsa licita, sed etiam illa, quæ non constat esse illicita, quæque illi prudenter apparent licita. Atque eo ipso, quod superior rem quampiam præcipiat, præsumendum est, eam prudenter ipsi apparere licitam, præcipientemque certo iudicare, se rectè præcipere. Non autem est æquum, ut certo superioris iudicio prævaleat dubium subditi.

XXII. Obijcies primo. Superior non possidet jus præcipiendi ea, in quibus est periculum peccati: sed in ijs, de quibus dubitat subditus, an sint licita? est periculum peccati; ergo superior non possidet jus ista præcipiendi. ergo subditus non obediendo superiori non aufert jus præcipiendi: quippe, quod nunquam habuit. Secundo. Subditus invincibiliter dubius, an præceptum sit impositum? illo non tenetur, ut constat ex dictis: sed dubius, an res præcepta sit licita, vel illicita? est dubius, an præceptum sit impositum? quia dubitat de aliquo, quod ad essentiam præcepti est necessarium: sicut dictum est de voto in §. *prac.* ergo dubius, an res præcepta sit licita, vel illicita? non tenetur præcepto. Tertio. Agere illud, de quo non magis constat, sitne licitum, an illicitum? est intrinsecè malum: sed obedire in tali dubio est ita agere; ergo in illo obedire est intrinsecè malum, ergo non potest fieri licitum propter præceptum superioris. Quarto. Quando exigitur aliquid, de quo dubito, an sit debitum? ad illud non tenor, donec constet, esse debitum, & urgenti debitum incumbit onus illud probandi: atqui in casu nostro superior à subdito quid simile exigit; quia exigit, ut sibi obediatur in re, de qua dubitatur, an sit debita ex obedientia: ergo. Quinto. In dubio, an materia voti, vel juramenti sit honesta, necne? nulla est obligatio voti vel

vel juramenti, sicut concessum est in *prac.* §. ergo etiam in dubio de honestate rei præceptæ nulla est obligatio præcepti, & Obedientiæ.

XXIII. Respondeo ad primum distinguendo mai. Superior non possidet jus præcipiendi ea, in quibus est periculum peccati, nisi ipsi prudenter videantur carere periculo peccati, conc. si sic videantur, neg. mai. dist. mi. sed in ijs &c. Est periculum peccati, ita tamen, ut superiori prudenter videantur carere hoc periculo, conc. ut non ita videantur, neg. vel: est periculum peccati in iudicio subditi, conc. in iudicio superioris, ex quo metienda est honestas præcepti & obligationis, neg. mi. &c. Ad secundum conc. mai. neg. mi. cum sua probatione. Habet enim sufficiens fundamentum iudicandi, rem præceptam esse honestam, iudicium videlicet præcipientis. Hoc siquidem, non verò proprii capitis placitum debet esse mensura honestatis in materia obedientiæ. Ad tertium dist. mai. agere illud, de quo non magis constat &c. tam in iudicio practico, quàm iudicio speculativo, est intrinsecè malum conc. solum in iudicio speculativo, neg. mai. dist. mi. est agere id, de quo non magis constat &c. in iudicio speculativo conc. in iudicio practico neg. mi. &c. cum enim iudicium superioris sit efficax, atque sufficiens motivum, ut subditus existimet, in eiusmodi dubio esse licitum hîc & nunc obedire, fit, ut præceptum superioris reddat per accidens licitum, quod re ipsa est fortè illicitum, & quidquid de ejus inhonestate obversatur intellectui, totum ex parte iudicij speculativi se teneat. Ad quartum dist. mai. quando ille, qui exigat, non est in possessione exigendi id ipsum, de quo dubitatur, an sit debitum, conc. si sit in tali possessione neg. mai. atqui superior est in certa possessione tum suæ superioritatis, tum meæ subjectionis, jurisque exigendi, ut obediam in re, quam prudenter iudicat esse licitam, esto, apud me oriatur dubium, an
fit

sit licita, ac debita ex virtute obedientiæ? Ad quintum transmissio Ant. (neque enim sic absolute concessum est *loc. cit.*) neg. conseq. disparitas est: quia subditus in ejusmodi dubio habet securissimam regulam formandi Conscientiam certam de honestate obedientiæ judicium videlicet, & voluntatem superioris, cujus est gubernare subditum in rebus dubijs. Atqui nil tale se offert dubitanti de honestate rei. votô, vel juramentô promissæ in casu, quo concessum est Ant. præsentis objectionis; sed sibi relinquitur: ergo &c.

XXIV. Limitatur tamen nostra, & communis sententia, ut subditus non teneatur obedire primo, quando ipsi constat, superiorem quoque præcipientem dubitare, an res à se præcepta sit licita? neque debitam ad vincendum id dubium adhibuisse diligentiam. Sanchez ubi supra n. 21. Castrop. n. 13. Ratio est: quia hîc superiori non favet possessio præcipiendi; quippe ad ea se solum extendens, quæ ipse prudenter credit esse licita. Atqui in casu nostro non potest prudenter credere, rem, quam præcipit, esse licitam, ergo. Unde subditus ita præcipienti non solum non tenetur, sed neque potest honestè obedire, quia prudentis non est conformare se præcepto, quod manifestè videt esse temerarium & periculosum. Quòd si superior conatus sufficienti diligentia vincere hujusmodi dubium quid tale præcipiat, de quo subditus dubitat, an sit licitum? tenetur obedire. Ratio est: quia ejusmodi dubium, cum sit invincibile, non aufert superiori possessionem, & jus eam rem præcipiendi. Sicut proinde post contractum bona fide matrimonium in dubio de ejus valore, quod facta morali diligentia vinci non potest, unus conjunx licitè petit, alterque tenetur reddere debitum, ita in posito casu superior licitè imperat, & subditus licitè paret; immò tenetur parere. Castrop. n. 11.

XXV. Non

XXV. Non tenetur subditus obedire secundo, quando versatur in dubio facti, sive alicujus delicti, cui annexa est irregularitas, in quo sequi tenetur tutiorem partem. Ita in dubio, an commiseris homicidium? quando superior non potens in hac irregularitate dispensare præciperet, ut celebrares, non posses celebrare. Ratio est: quia in tali dubio sequi teneris tutiorem partem, teque gerere tanquam irregularem propter præceptum Ecclesiæ, quod est in certa possessione, & in quo tuus prælatus dispensare non potest. Quare sicut ante præceptum peccasses, si in animum induxisses celebrare, ita & post præceptum peccares. Sayrus in *clavi lib. 1. c. 13. n. 38.* Vera est autem præfens doctrina, quoties in dubio facti circa censuras aliquis tenetur se reputare censurâ ligatum. Tunc enim constat evidenter, rem præceptam esse illicitam. Sanchez. *n. 22.*

XXVI. Non tenetur obedire tertio, quando res præcepta est insuper tam ardua atque difficilis, ut subditus merito dubitet, an illam superior ex hoc capite possit injungere, sitque intra limites potestatis illius? Cujusmodi essent v. g. longum iter, diuturna abstinencia, cruenta flagellatio. In his, & similibus non tenetur obedire, nisi re maturè discussâ constiterit, superiorem ea jubendo non excedere limites suæ potestatis. Ratio est: tum, quia non videtur æquum, ut quis onus extra modum grave certò subire teneatur, de quo est dubium, an possit imponi? *jugum enim Christi suave est, & onus ejus leve.* tale autem non esse videretur, si vellet, esse obediendum superiori tam austeræ præcipienti, etiam dum est incertum, an possit præcipere? tum, quia tanta, eaque certa rei præceptæ difficultas sumpta cum dubio de potestate præcipiendi præponderat possessioni (siqua hîc est) superioris, & favet potius libertati subditi. Sayrus *n. 40.* Sanchez. *n. 23.* Castrop. *n. 18.* Accedit, quòd subditus, dum agitur de propria

Q

pelle,

pelle, habeat notitiam certam & experimentalem, quodnam opus excedat, vel non excedat virium suarum facultatem, quod non ita nôsse solet superior. Unde prudenter utitur hac sua notitia, eamque in dubio prædicto licitè præfert iudicio superioris.

XXVII. Non tenetur, nec potest obedire quarto, quando superior aliquid præcipit, ex quo grave timetur damnum personæ tertix v. g. in honore, famâ, corpore, divitijs &c. veluti posset contingere, si prælatus religiosum juberet revelare privatam, & enorme crimen sui Confratris, aut si iudex inquirens in occultum delictum, rei que publicæ non perniciosum à testibus exigeret, ut manifestarent veritatem. Ratio est: tum quia inter duo mala minus est eligendum. Atqui minus malum est semel non obedire superiori in dubio, an justè præcipiat? quàm obedire in grave præjudicium tertij. tum, quia tertius est in certa possessione bonorum, famæ, honoris, corporis &c. Habet insuper certum jus, ne lædatur in illis absque manifesto titulo: ergo non est æquum ut per tuam obedientiam, de qua dubitas, an sit licita? in ejusmodi jure, & possessione turbetur, evidentique periculo perpetuæ infamix, vel alterius damni exponatur. Et hæc doctrina vel maximè vera est, quando persona, de cujus crimine interrogatur, est magnæ autoritatis, multumque reipublicæ utilis. Vide Sayrum *loc. cit. n. 41*. Quòd si obedientia subditi solum cedat in damnum proprium ipsius, potest in tali casu obedire, non tamen tenetur. Ratio est: quia potest jure suo cedere, quamvis non teneatur. Castrop *n. 16*.

XXVIII. Corollarium II. Quando superior non est prædictus eâ scientiâ, autoritate, morumque probitate, ut ipsius iudicium subdito honestatem præcepti, de qua ob graves rationes prudenter dubitat, possit efficere saltem probabilem, tenetur, dum commodè potest, uti Consilio doctorum hominum, seque

sequē adhibita morali diligentia de præcepti æquitate facere certiorē. Sylvester verbo *bellum* 1. q. 9. *conclus.* 3. & verbo *obedientia*. q. 2. Castrop. n. 10. Ratio est: tum, quia obligatio inquirendi veritatem in dubio, an operatio quæpiam sit licita? est omnibus naturaliter insita, ut sic operetur prudenter. Tum, quia in dubio, an præceptum divinum adversetur alteri præcepto naturali? tenemur studiosè inquirere, quodnam illorum sit exsequendum? ergo idem præstare debemus in dubio, an præceptum superioris sit honestum, vel contrarium alteri præcepto Divino? cùm præceptum superioris non possit esse efficacius præcepto Divino. Confirm. Subditus non est magis obligatus ad parendū superiori, quàm conjux conjugi ad reddendum debitum: atqui conjux dubius de valore matrimonii tenetur, antequàm reddat debitū, inquirere rei veritatem: ergo similiter subditus dubius de honestate præcepti tenetur, antequàm obediat, investigare, an superior rectè præcipiat? Sententia contraria, quam veriorē existimat Sanchez *loc. cit.* n. 19. est etiam probabilis. Ratio potissima hæc esse videtur: quia, ut docet S. Thom. q. 17. *de Verit.* a. 5. ad 4. Subditi non est examinare superioris præcepta, sed exequi, quamdiū non constat, rem præceptam esse illicitam. Adde, quòd hujusmodi examen, & inquisitio, num superior rectè præcipiat? cæcæ, ac simplicis obedientiæ perfectioni, quæ priscis Patribus tantopere placuit, multum adversetur.

XXIX. Corollarium III. Quando valetudinarius, aut alio impedimento laborans dubitat, an teneatur jejunare, abstinere à carnibus, recitare horas Canonicas? & sic de similibus, tenetur obedire Prælato præcipienti, ut non jejuset, ut non abstineat à carnibus, ut non persolvat horas. Ratio ex dictis est: quia subditus hîc solùm versatur in dubio, an id, quod præcipitur, sit licitum? atqui in hoc dubio tenetur obedire, dum aliud nihil obstat;

Q 2

ergo.

ergo. Neque periculum est violandi illa præcepta Ecclesiæ. quia præceptum Prælati in talibus dubijs habetur pro interpretatione legum, qua interpretatur, subditum dictis præceptis non obligari. Sanchez. *cit. n. 10.* Castrop. *n. 5.*

XXX. Corollarium IV. Miles principi, vel reipublicæ subditus in dubio, an bellum, ad quod vocatur, sit justum? merito pareret, ac militat. Laym. *lib. 2. tract. 3. c. 12. n. 8.* cum communi. Ratio est: quia princeps, vel respublica est in possessione præcipiendi, & subditus in obligatione parendi, quamdiu non constat de iniquitate præcepti. Neque ad militem pertinet nôsse, vel examinare causas belli; sed potius præsumere, principem, seu rempublicam illud non temerè & absque maturo consilio, justaque sententiâ decrevisse. De milite conductitio, qui postea jubetur inire bellum, de cujus justitia dubitat, idem dicendum est. Ob eandem rationem carnifex mercede conductus licitè exequitur latam à judice sententiam, tametsi de ejus justitia dubitet. Nam ad ipsum non pertinet hanc rem discutere. Laym. *loc. cit.* Hæc tamen dicta velim, si rationes dubitandi non sint admodum graves. Nam quando adsunt indicia valde probabilia, rumoresque de iniquitate belli, ita ut subdito ob graves atque urgentes rationes dubitandi præceptum & judicium principis, vel reipublicæ non videatur sufficere ad formandam rectam Conscientiam, tenebitur morali diligentia juxta suum captum belli æquitatem inquirere. Bonac. *disp. 2. de restit. q. ult. sect. 1. pu. ult. §. 2. n. 10.* Castrop. *pu. 14. n. 2.* Rationes peti debent ex dictis in *n. 27. & 28.* quæ in bello, re longè gravissima, vel maximè militant. Hæc autem doctrina præcipuè vera est de militibus, qui non sunt subditi. Hos quippe obediendi necessitas in tali dubio nequaquam excusat. Debent itaque, ut licitè dent nomem, inquirere de justitia belli, quod gesturus est princeps, cui volunt militare, dubiumque

biúmque speculativum de illa ex alijs principijs practicè deponere. quia aliàs temerè se conijciunt in periculum gravissimas injurias, ac damna inferendi illis, qui bellò petuntur. Videantur *citt.*

§. IV.

Dubia Miscellanea.

SUMMARIUM.

31. Quomodo procedendum in dubio legitimitatis? 32. Quomodo in dubio irregularitatis? 33. An dubius de gravi, vel extrema necessitate parentum possit ingredi Religionem? 34. An dubius de fructu correctionis teneatur proximum corrigere? 35. 36. Quid agendum Religioso Capitulari in dubio, an Novitius sit dignus suffragio ad professionem? 37. Quid in dubio casus reservati, vel jurisdictionis?

XXXI. **C**orollarium I. In dubio, an quis sit filius legitimus, vel non? habendus est pro legitimo. Sayr. ubi suprà n. 19. Castrop. pu. 5. n. 3. & seqq. Tambur. t. in Dec. c. 3. §. 7. verbo: legitimus cum communi. Ratio est: quia ejusmodi homo est in possessione sui honoris, donec probetur contrarium. Et hinc cum alijs legitimis potest paternam hæreditatem percipere. Quòd si verò peteret, atque prætenderet hæreditatem à cæteris jam aditam, suam legitimitatem, ceu fundamentum suæ intentionis, probare deberet. Ratio est: quia alij fratres essent in certa possessione, ipseque non reus, sed actor. In dubijs autem reo potius favendum est, quàm actori. vide *citt.* De expositis infantibus non ita consentiunt DD. nam una sententia, quam etiam amplectitur Clariff. P. Paulus Mezger de Consc. dub. a. 4. §. 2. n. 14. tenet, hos esse habendos pro illegitimis, atque adeò non posse citra dispensationem ad ordines promoveri. Ratio est: quia filij legitimi non ita solent ex poni, sed plerúmque illegitimi. Quare ex communiter contingentibus oritur præsumptio illegimitatis

etis illorum. Altera sententia, quam tuentur Bardi. c. 7. §. 11. Tambur. *loc. cit.* aliique gravissimi Doctores, judicat, expositos esse habendos pro legitimis. Ratio potissimum est: quia esse illegitimum est quædam infamia facti, eaque non levis non modò in prolem, sed etiam in parentes redundans. Infamia autem, cum præsupponat delictum, non præsumitur. Immodò potius in dubio præsumi debet, quod honestius est, sicut declarat Bald. apud Castrop. n. 1. Et hæc præsumptio censenda est efficacior, quàm illa, quæ contra expositos sumitur ex communiter contingentibus. Existimo, hanc sententiam esse probabiliorem.

XXXII. Corollarium II. Quando quis dubitat sive dubio juris, an sit irregularis (idest, an in aliquo casu, quem incurrit, lege quappiam decreta sit irregularitas) sive dubio facti (id est, an commiserit ejusmodi delictum, contra quod constet, statutam esse irregularitatem?) non est judicandus irregularis, præterquàm in dubio voluntariè & injustè perpetrati homicidij. Sanchez. 1. *in Decal. c. 5. n. 39.* Tambur. *loc. cit.* verbo; *cenfura.* & alij. Ratio primæ partis est: quia nemo censendus est obligari ad pænam legis non sufficienter promulgatæ. Atqui in dubio juris & legis lex non est sufficienter promulgata; ergo. Ratio secundæ & tertix partis est: quia nemo censendus est irregularis, præterquàm in casibus à jure expressis. Atqui, ut quis in dubio facti censendus sit irregularis, de solo homicidio expressum est; ergo in hoc solo, & non in alijs casibus dubijs quis est censendus irregularis. Cum enim irregularitas sit odiosa, non debet extendi ulterius, quàm jura expressè loquuntur. Vide Laym. *loc. cit.*

XXXIII. Corollarium III. Filius, qui certus est, suos parentes versari in extrema, vel etiam gravi necessitate, non potest ingredi Religionem. Ratio est: quia tenetur parentibus ex certa lege pietatis succurrere. Quòd si dubitet, an sit tanta paren-
tum

tum necessitas? nec possit adhibita sufficienti diligentia dubium vincere, potest, si lubet, ingredi Religionem. Sanchez. *lib. 4. in Decal. c. 20. n. 6.* Tambur. *loc. cit.* verbis: *flij obligatio erga parentes.* Boss. §. 47. n. 1738. Ratio est: quia ejus libertas est certa, & in possessione, dubia verò obligatio succurrendi parentibus. Cæterum si talis vovisset ingressum Religionis, etiam teneretur in ejusmodi dubio ingredi Religionem. Ratio est: quia voti obligatio esset certa, & in possessione, exemptio ab illa incerta.

XXXIV. Corollarium IV. Qui videt, vel audit suum proximum graviter peccantem, v. g. graviter detrahentem, & dubitat invincibiliter, an, si eum corrigit, quidpiam sit profecturus? non teneretur corrigere. Ratio est: quia ut lex charitatis obliget ad correctionem proximi, debet adesse inter alias conditiones probabilis spes emendationis: nam ista est finis fraternæ correctionis. Atqui ubi desperatur consecutio finis, imprudenter adhibenter media. Quare qui dubitat de fructu correctionis, dubitat de ipsa obligatione corrigendi, adeoque manet in possessione suæ libertatis. Cæterum conditiones, quibus positus graviter obligat præceptum fraternæ correctionis, sunt sequentes. Prima est: ut peccatum proximi sit mortale, vel etiam graviter periculosum. Secunda, ut de hoc sis moraliter certus. Procurare tamen inquirendò non teneris certitudinem, nisi fortè sis Superior. Tertia est, ut nemo alius adsit æquè, vel magis idoneus, ac tu, qui correcturus existimeretur. Quarta, ut affulgeat probabilis spes, quòd correctio sit profutura, sicut jam diximus. Quinta, ut locus, tempus, & occasio ad corrigendum sint opportuna. Sexta, ut tibi, vel proximo, quem vis corripere, inde non magnum, vel majus malum immineat. Quòd si vel unica ex his conditionibus deficiat, præceptum fraternæ correctionis non obligat. *Lege Bonac. Disp. 3. Q. 4. de Charit. pu. 7. Laym. lib. 2. Walt. 3. c. 7. n. 2.*

XXXV.

XXXV. Corollarium V. Dubitas, omnibus diligenter pensatis, an Novitius tui Monasterij sit dignus, ut expleto jam novitiatu admittatur ad professionem, atque adeò, an possis pro eo ferre suffragium, vel non? Censeo, te non posse ferre suffragium, quo similem Novitium positivè reprobas, ne admittatur ad Professionem. *Bardic. 9. §. 38.* Tambur. ubi suprà verbo: *Novitius*. Ratio est: quia tale suffragium continet mendacium graviter perniciosum Novitio: ergo id ferre non potes. conseq. patet. Ant. prob. Supponitur, te non habere in mente hoc judicium: *Hic Novitius est indignus, ut emittat professionem.* Quia solùm dubitas de ejus habilitate, ac merito. Ergo dum hoc judicium rogatus sententiam à superiore pronuntias, contra mentem pronuntias. Atqui dum fers suffragium Novitij positivè reprobativum, in effectu, & re ipsa pronuntias illud judicium. Quid enim est prolatò hujusmodi suffragiò reprobare Novitium, quàm aperte judicare, vel testificari, in ipso reperiri defectum, vel impedimentum, ratione cujus sit inidoneus, vel indignus? ergò tale suffragium continet mendacium, & quidem graviter perniciosum Novitio, gravisque damni, quantum in se est, illativum. Confirm. Graviter peccat, qui hominem sine justa causa retrahit vel ab ingressu vel à professione Religionis: ergo etiam graviter, immò graviùs peccat, qui absque justa causa Novitium per suam sententiam à professione rejicit: quia illum non solùm retrahit à consecutione tanti boni, sed etiam, quantum in se est, positivè repellit.

XXXVI. Contrarium sentit Caramuel in *nostram S. Regulam c. 60. n. 470. Conclus. 18.* idque probat hęc ratione. Major est obligatio Religiosi, cujus est ferre suffragium in Capitulo, erga suam Religionem, quàm erga similem Novitium. Ergo bonum suæ Religionis præferre tenetur bono Novitij: sed quando
Novi-

Novitium in prædicto dubio non reprobatur suo suffragio, huic obligationi non satisfacit: quia totam communitatem Religiosam relinquit in periculo retinendi personam inhabilem, & Religioni gravem. Ergo in eo dubio Novitium tenetur reprobare. Addi potest ex Thom. Sanchez, quem refert Sporer *tract. 5. sect. 4. n. 138.* Novitius citra grave peccatum ex Religione egredi potest, etiam, dum non habet justam causam egrediendi: ergo similiter Religiosi suffragatores Novitium per sua vota possunt ex Religione dimittere citra grave peccatum, esto, non habeant justam causam id faciendi. Ant. est certum. consequ. prob. quia Religio non est magis obligata ad retinendum Novitium, quam Novitius ad permanendum in Religione. Est enim utrimque par libertas. & ideo instituitur Novitatus, ut pars utraque probet, & probetur. Respond. ad primum dist. Ant. major est obligatio erga Religionem, quam erga illum Novitium cæteris paribus, & quando res est omnino integra, conc. si cætera non sint paria, neg. atqui in casu nostro res ita se habet: Novitius namque hoc ipso, quod fuerit admittus in Novitium, eumque peregerit, jus acquisivit, ut promoveatur ad professionem, si eam velit emittere, vel nisi inveniatur in ipso defectus, qui hanc promotionem impediatur. Eiusmodi verò defectum probare incumbit Religioni. quem si non probaverit, non poterit absque injustitia Novitium à professione repellere, sed ad summum illius faciendæ tempus differre, donec professari habitas melius innotescat. Ad alterum conc. Ant. neg. consequ. cum sua probat, quia Novitius, ut diximus, acquisivit jus permanendi & professionem faciendi in Religione, quo spoliari non potest propter exceptiones dubias de sua inhabilitate. Unde Religio ad ipsum retinendum est obligata. Novitius tamen non est obligatus, ut permaneat: quia Religioni nullum competit ius ad eum retinendum. Atque hinc vides conditionem

R

liber

libertatis non esse utrimque parem. Aliud dicendum est, dum agitur de sæculari ad Novitiatum admittendo, & est dubium, siue dignus, ut recipiatur, an non? talis Candidatus non est admittendus. Ratio est: quia hic habet nullum jus, ut admittatur, habet autem Religio jus, ut neminem recipiat in Novitiatum, qui non sit positivè dignus, ut recipiatur. Atqui talis non est positivè dignus, et ideo, non debeat judicari indignus, donec probetur. Tambur. Bardi *citt.*

XXXVII. Corollarium VII. Qui dubitat, an peccatum à se commissum sit reservatum? non tenetur existimare, se incurrisse casum reservatum, vel, ut ab illo absolvatur, adire Superiorem. Clariss. P. Paulus Mezger de *Consc. dub. Diss.* 12. a. 4. §. 2. n. 17. & alij. Ratio est: quia reservatio, cum sit odiosa, non debet extendi ad casus dubios, sed solum ad certos. Et aliunde factum non præsumitur, sed probari debet. Confessarius quoque adhibita morali diligentia, adhuc dubitans, an casus aliquis sit reservatus? ab illo potest absolvere. Ratio est: quia ob fundamenta primùm posita potest prudenter præsumere, non esse reservatum. ita *cit.* Quòd si verò dubitet, an habeat legitimam jurisdictionem? non potest absolvere. Ralsler in *tract. de Pœnit. c.* 6. §. 15. Ratio est: tum, quia est gravis irreverentia administrare Sacramentum cum manifesto periculo invaliditatis. Atqui sic dubitans administraret cum tali periculo: cum nullum, atque invalidum sit Sacramentum Pœnitentiæ collatum à non habente jurisdictionem: tum, quia lex prohibens, ne impertiatur absolutio à non habente jurisdictionem, est certa & in possessione.

§. V.

Utrum teneamur confiteri peccata dubia?

SUMMARIUM.

38. Explicatio terminorum. 39. Separantur certa ab incertis, & proponitur status *Questionis*. 40. Fundamentum sententia negativa ex auctoritate. 41. Fundamenta ex ratione. 42. Statuitur sententia affirmans, & probatur primo ex antiquissimo usu, & praxi Ecclesie. 43. Repellitur duplex *Adversariorum* responsio. 44. Probatur communis sententia Secundo auctoritate Concilij Trident. & refelluntur responsiones contrariae. 45. Probatur eadem sententia tertio ex obligatione procurandi justificationem ante sumptionem S. Eucharistiae. 46. 47. Solvuntur fundamenta sententia negativa.

XXXVIII. **V**ltimum est hanc difficultatem impræsentiarum paucis discutere: cum & ipsa ad dubiam Conscientiam vel maxime pertineat. Igitur ex dictis a I. §. 1. n. 4. Notandum est primo, dubium negativum esse, quod accidit ex defectu omnis motivi tam ad assensum, quam ad dissensum impellentis. Dubium verò positivum esse, quod oritur ex æqualitate motivorum, & rationum utranlibet partem contradictionis pari efficacia suadentium. Porro motiva vel sunt sufficientia ad probabile iudicium de utraque, vel alterutra parte ferendum, vel in sufficientia? Si hoc posterius, constituent dubium positivum verè, & propriè dictum, quod in cit. §. exposuimus. Si prius, dubium erit impropriè dictum. Non ignoro, ab alijs aliter exponi hæc dubia, dum dubium negativum vocant id omne, quod provenit vel ex defectu, vel ex insufficientia motivorum ad iudicandum. Dubium verò positivum volunt esse illud, quod oritur ex æquali probabilitate motivorum sufficientium ad ferendum prudens iudicium de partibus contradictionis. quod nobis est dubium impropriè dictum. Quidquid sit de modo loquendi, in re non dif-

fidemus. Notandum secundo, dubium positivum aliquando vocari probabile, aliquando improbabile. Dubium probabile idem est quod dubium prudens, & rationabile, sive dignum viro prudente. Hoc toties contingit, quoties dubitans positivè non habet urgens motivum deponendi dubium. Atque hinc colliges, dubitare probabiliter non esse idem, ac assentiri probabiliter; sed esse dubitare prudenter. neque enim assensus confundi debet cum dubitatione. Dubium improbabile est idem, quod dubium imprudens vel irrationabile, dum nempe dubitans habet fundamentum urgens ad non dubitandum, vi cuius possit esse certus, aut ferè certus de objecto, & nihilominùs dubitat: sicut solent scrupulosi. Notandum tertio, tripliciter posse aliquem dubitare de peccato. Primo. An illud commiserit. v. g. an consenserit tentationi libidinosa? Secundo. An id, quod scit se commississe, sit mortale, vel veniale? Tertio. An id, quod certo scit, se commississe, & esse peccatum mortale, fuerit confessus?

XXXIX. Suppono jam primo, peccatum mortale dubium dubio improbabili, in quo dubitans habet fundamentum urgens ad judicandum, quòd peccaverit, & nihilominùs dubitat, esse confitendum: dubium verò dubio improbabili, in quo adest fundamentum urgens ad judicandum, quòd non sit commissum, non esse confitendum. Ratio primi est: quia sic dubitans non habet ullum rationabile motivum, ex quo possit præsumere, se esse innocentem. Unde titulus possessionis ei nihil suffragatur. Ratio secundi est: quia tale dubium non differt à scrupulo. Atqui scrupulos, ut infra videbimus, non tenemur confiteri; ergo. Suppono secundo, dubitantem impropriè propter motiva utrimque probabilia hinc stantia pro existentia, illinc pro non existentia peccati, non teneri ad ejus confessionem: Ratio est, quia licitè sequitur sententiam probabilem, etiam minùs tutam: ut deinde videbimus.

bimus. Idem est, quando sic dubitas, an peccatum, quod certò commisisti, fuerit mortale? vel aliquando clavibus subjectum? Suppono tertio, eum, qui certus est de peccato commisso, dubius autem dubio propriè dicto, an illud fuerit confessus? obligari ad confitendum. Ratio est: quia tunc præceptum integrè confitendi est in certa possessione obligationis; dubia verò ejus impletio. His positis, punctum controversiæ in eo consistit, an, quando dubitas dubio propriè dicto, sitne peccatum à te commissum? vel sitne mortale, aut veniale? tenearis id confiteri?

XL. Negat absolutè Caramuel apud Joan. de Cardenas *tract.* 6. *disp.* 46. c. 1. idem docet Ægid. Coninck. *de Pœnit. disp.* 7. *dub.* 8. Petrus Marchant. *trib. p. 1. tract.* 5. *tit.* 4. *q. 5. concl.* 1. & 2. ut refert Sporèr *parte 3. Tyroc. c. 2.* alios plures, qui favent huic sententiæ, vel subscribunt ut probabili, congerit Ardekin. *Theolog. trip. parte. 3. tract.* 1. *q. 19.* immò Caramuel citat pro ea 22. Authores, ex quibus tamen Cardenas ei plures non concedit, quàm octo. Primum fundamentum hujus doctrinæ desumitur ex Conc. Trid. *sess.* 14. c. 5. ubi asserit, *ea tantum peccata in confessione explicanda esse, quorum quis Conscientiam habet.* Item ea, quibus quis Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. Reliqua autem peccata, que diligenter cogitanti non occurrunt, eadem confessione inclusa intelligi. Atqui (subsumitur) qui dubitat, an peccaverit? non meminit, se DEUM mortaliter offendisse: quia verbum *memini* omnem dubitationem excludit. Item: non habet Conscientiam peccati, de quo dubitat, an commiserit? quia habere Conscientiam peccati est esse conscius peccati. Sed dubius, an peccaverit, non est sibi conscius peccati: quia *esse conscius* importat scientiam & certitudinem. Ergo qui ita dubitat, non tenetur confiteri.

XLI. Arguitur secundo rationibus. Prima est. Tribunal

R 3

Pæ-

Pœnitentiæ est analogum tribunali forensi & litigioso. Atqui in nullo tribunali forensi admitti debent accusationes de criminibus aëtori dubijs. sanè non audiretur à iudicibus, qui diceret: *appello de homicidio Cajum, quia dubito, an occiderit?* Appello Titium de furto equi; *quia ipse fortè abegit.* Ergo nec in tribunali Pœnitentiæ admitti debent accusationes de peccatis dubijs. Secunda. non est æquum, ut quis in foro externo subeat pœnam certam, antequàm sit convictus de crimine: ergo nec in Tribunali Confessionis. Atqui dubius, an peccaverit mortaliter? non est convictus de crimine: ergo non est æquum, ut subeat certam pœnam. Ergo non teneur in tali dubio confiteri. quia alioquin deberet subire certam pœnam, videlicet Pœnitentiam, de crimine non convictus. Tertia. Christus instituit Sacramentum Pœnitentiæ tanquam secundam in naufragio tabulam, & ut necessarium hominibus lapsis post baptismum. ergo id non instituit ut necessarium illis, de quibus dubitatur, an sint lapsi? probo conseq. quia tales non possunt dici cum veritate lapsi, neque præsumi. Cùm factum in dubio non debeat præsumi, sed probari. Atqui de illo, qui dubitat, an peccaverit mortaliter? dubitatur, an sit lapsus? ergo. Quarta. *In dubio melior est conditio possidentis.* Item. *In dubio favendum est reo. nec quisquam præsumitur malus, donec probetur.* &c. Atqui dubius, an peccaverit? est in certa possessione suæ innocentia, illaque spoliari per superventum dubij non debet. Neque potest probari nocens. ergo est melioris conditionis, quàm præceptum confitendi incertum. Atque adeò judicare potest, se esse innocentem, & non obligatum ad confessionem peccati dubij. Quinta. Præceptum incertum non obligat: sed præceptum confitendi peccata dubia est incertum: ergo non obligat. Ma. constat, quia hujusmodi præceptum non est sufficienter promulgatum, mi. prob. præceptum, quod plures graves Theologi negant, esse

esse certum, vel omninò judicant, non existere, est incertum: sed plures graves Theologi negant, præceptum confitendi peccata dubia esse certum, immò judicant, omninò id non existere, ut visum est *nism præc.* ergo est incertum.

XLII. His neutiquam obstantibus, sententia affirmans, dubitantem dubio propriè dicto, sive probabili, an peccatum aliquod commiserit? vel an id, quod commisit, mortale sit, an veniale? teneri confiteri, adstruenda est omnibus modis, cum sit communissima & ferè omnium paucis exceptis. Quare prætermissa auctoritate, quam huic antiquissimæ doctrinæ summam conciliat ingens multitudo gravissimorum Doctorum, probatur sententia affirmativa primo. Certum est, Christum ita potuisse instituire Sacramentum Pænitentiae, ut ejus Tribunali necessariò subijcerentur peccata mortalia, non tantùm certa, sed etiam dubia, non obstante regula Juris: *in dubio melior est conditio possidentis.* Nam & summus Pontifex eo principio non attento ligare potest libertatem fidelium; ut patet in dubio perpetrati homicidij, ubi sacerdos jubetur se reputare irregularem, atque adeò privatur possessione libertatis. Atqui Christus ita instituit Sacramentum Pænitentiae; ergo peccata mortalia dubia confiteri tenemur. mi. prob. Usus antiquissimus, communis, & perpetua fidelium praxis ac consuetudo, cujus initium in lege nova ignoratur, confitendi peccata dubia cum firma persuasione, esse gravem obligationem ea confitendi, efficacissimè convincit, esse gravem obligationem, atque adeò ex institutione Christi derivatam. Atqui hujusmodi usus, praxis, & consuetudo fidelium cum firma persuasione gravis obligationis semper viguit in Ecclesia usque adhuc ultima tempora, quibus unus aut alter recens Theologus ausus est antiquissimi moris ac dogmatis canitiem laceffere, idque vocare in controversiam, de quo dubitare omnes probi & docti torretò

trò seculis nefas esse putârunt. Ergo à primo ad ultimum est gravis obligatio confitendi peccata dubia, atque ex voluntate Christi Sacramentum Pœnitentiæ cum illa instituentis derivata. Jam *major* hujus discursus prob. inductione similium. Nam oleum, quo Ecclesia utitur in Sacramento extremæ Unctionis, esse benedicendum ab Episcopo: item Chrisma esse liquorem ex oleo, & balsamo confectum: Sacrificium præterea Missæ utiliter offerri pro defunctis, uti & varios ritus ac cæremonias in hoc sacrificio esse servandas, &c. Ex Apostolica traditione, atque adeò Christi institutione ad nos promanavit, ut asserit Conc. Trid. apud Franc. Bardi. *discept. 6. c. 11. p. 4. §. n. 5.* idque rectissimè colligitur ex antiquissimo usu, immemoriali praxi, & consuetudine Ecclesiæ conjuncta cum firma omnium persuasione, ita & non aliter fieri oportere. Cùm itaque similis praxis & consuetudo confitendi peccata dubia semper extiterit in Ecclesia, & fideles per tot secula communiter ac firmiter existimaverint, ea confitendi esse gravem obligationem, rectissimè inferimus, hanc obligationem esse gravem atque ex institutione Christi & Apostolica traditione descendere.

XLIII. Respondent primo, non constare, ejusmodi consuetudinem confitendi peccata dubia, esto, concedatur existere, unquam fuisse obligantem; sed tantum ut piam, & pro majori securitate conscientiarum frequentatam absque ulla de gravi obligatione, vel institutione Christi persuasione. Sed contra est. Omnes Doctores usque ad præsens sæculum unanimiter docuerunt, esse gravem obligationem confitendi peccata dubia: ergo firmiter sibi persuaserunt, esse obligationem gravem, idque non tantum in libris, & Scholis, sed etiam in praxi, cum non nisi gratis, ac temerè præsumi possit, viros sapientes in hac re, quæ vel maximè ad animæ salutem pertinet, aliud egisse, aliud docuisse.

Jam

Jam verò, quod sapientes unanimiter dicunt, & tenent, insipientes atque indocti credunt, ipsique sequuntur. Ergo homines indocti à doctrina sapientum asseverantium, esse gravem obligationem confitendi peccata dubia, in praxi non dissenserunt, cum nemini de probabilitate sententiæ contrariæ quidquam constiterit. Ergo omnes fideles sibi firmiter persuaserunt, esse gravem obligationem confitendi peccata dubia. Ergo meritò asseruimus, eam consuetudinem non tantum ut piam, magisque tutam, sed etiam ut graviter obligatoriam semper in tota Ecclesia viguisse: cumque de ejus initio non constet, id ad Apostolicam traditionem referendum. Respondent secundo, hoc argumentum nobismet esse solvendum, si convertatur adversus Immaculatam Beatissimæ Virginis Conceptionem, quam defendimus, hoc modo: fuit praxis & usus Ecclesiæ non celebrare festum Immaculatæ Conceptionis, ejusque praxis non habetur initium: ergo credendum est, ab ipsis Apostolis præmanasse: ergo non est celebrandum hoc festum. Verum hic modus evadendi facillimè repellitur. Nam aliud est negatio consuetudinis: aliud positiva consuetudo. Atqui usus, & praxis non celebrandi festum Immaculatæ Conceptionis fuit solum negatio consuetudinis. Ex negatione verò consuetudinis malè infertur prohibitio. Patet exemplis. Antehac erat consuetudo, & praxis non circumgestandi solemniter S. Eucharistiam per plateas die ipsi festiva, vel celebrandi festum dolorum, aut nominis Beatissimæ Virginis: sive erat negatio consuetudinis similium solemnitatum. Hinc tamen nemo intulerit, fuisse similia positivè prohibita. Atqui positiva consuetudo, eaque antiquissima, & quæ ab omnibus reputatur obligatoria, planè arguit præceptum, & traditionem Apostolicam. Agnovit hoc S. August. lib. 4. contra Donat. cap. 6. illa consuetudo (inquit) quam & tunc homines sursum versus aspicientes non

S

videbant

*videbant à posterioribus institutam, rectè ab Apostolis tradita cre-
ditur.* Similiter epist. 118. ut solvat eam quæstionem, quid fa-
ciendum sit in materia Ecclesiastica? statuit praxim, & consue-
tudinem universalis Ecclesiæ pro regula infallibili illis verbis: *simi-
liter, siquid horum tota frequentat Ecclesia.* Nam hoc, quin ita
faciendum sit, disputare, insolentissima insania est. Quare si ab
exortu Ecclesiæ extitisset continua consuetudo celebrandi festum
Immaculatae Conceptionis; sicut extitit consuetudo confitendi
peccata dubia, pari jure inferremus, id suam originem, obliga-
tionemque traxisse ab Apostolis.

XLIV. Prob. communis sententia secundo ex *Trident. sess.
14. cap. 1.* ubi sic habet: *oportet à penitentibus omnia peccata
mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam ha-
bent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint.* Addit
deinde. *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur,
quamvis utiliter in confessione dicantur, taceri tamen citra culpam,
multisque alijs remedijs expiari possunt.* Ex his verbis Concilij vi-
des, illud à materia necessaria confessionis solum excludere pec-
cata venialia, eaque mortalia, quæ diligenter discussâ Conscien-
tiâ memoriæ non occurrunt. Ergo peccata mortalia dubia, quæ
memoriæ occurrunt, intra materiam necessariam confessionis in-
cludere censendum est, cum exclusio unius sit alterius inclusio;
ut asserunt Jurisperiti, dum loquimur de rebus, quæ possunt
includi & excludi. Respondent primo, Concilium idè præci-
pere confessionem mortalium, quia homines constituunt filios iræ,
Deique inimicos. Hanc autem rationem minimè procedere de
mortalibus dubijs. Nam ista, quamdiù maneant dubia, non
constituere hominem nocentem, Deoque offensum. Sed con-
tra est. Hominem esse, vel non esse DEI inimicum non depen-
det à dubio, vel etiam iudicio, quod quis hodie habet de actione he-
terna

sterna, an nempe fuerit commissa, culpaque mortalis, vel non? sed ab opere re ipsa commisso. Cum dubium præsens, aut etiam iudicium de actione præterita eam neque bonam, neque malam possit efficere. Quare sicut non sequitur, me esse inimicum DEI, quia dubito, vel credo, me peccasse mortaliter, si re ipsa non peccavi mortaliter: ita non sequitur, me non esse DEI inimicum, quia dubito, vel certò credo, me non peccasse, quando re ipsa peccavi mortaliter. Cum itaque soleat contingere, ut etiam peccatum mortale dubium manens dubium constituat hominem filium iræ, Deique inimicum, si re ipsa sit perpetratum, non minus, quam peccatum, quod certò creditur perpetratum, Sacra Synodus non habuit maiorem rationem præcipiendi confessionem peccati mortalis certi, quam dubij. Respondent secundo, Concilium non magis meminisse peccati dubij, quam circumstantiarum merè aggravantium. Ergo sicut propterea multi Doctores inferunt valdè probabiliter, has circumstantias non esse materiam necessariam confessionis, ita valdè probabiliter inferre licet, non esse præceptum confitendi peccata dubia. Sed contra est: Concilium *sess. cit. c. 5. can. 7.* expressit solùm circumstantias speciem mutantem: nam, *præterea*, inquit, *colligitur, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, qua speciem peccati mutant.* Unde ex opposito videtur exclusisse circumstantias speciem non mutantem, nam asserens, esse obligationem ad unum, implicite negat, esse obligationem ad alterum in illo non contentum. Atqui non expressit peccata certa, sed præcepit indeterminate, ut confiteremur omnia peccata mortalia, inter quæ etiam contineri possunt peccata dubia. Ex quo patet disparitas.

XLV. Prob. tertio. Illa peccata sunt materia necessaria confessionis, de quibus ante sumptionem Eucharistiæ procuranda est justificatio; sed de peccatis mortalibus dubijs ante sumptionem

Eucharistiæ procuranda est justificatio; ergo peccata mortalia dubia sunt materia necessaria confessionis. Major colligitur iterum ex *Trident. sess. 14. cap. 7.* ubi præcipit, ut *nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad Eucharistiam accedere debeat.* Ex quibus apparet, dispositionem susceptioni Eucharistiæ præviam non consistere in sola contritione, sed insuper in sacramentali confessione, atque adeò per hanc quoque, non solum per illam peccata, de quibus tunc procurari debet justificatio, necessariò abolenda esse. Atqui peccata necessariò abolenda per confessionem sunt materia necessaria confessionis; ergo peccata, de quibus ante sumptionem Eucharistiæ procuranda est justificatio, sunt materia necessaria confessionis, *minor prob.* de omnibus illis peccatis procuranda est justificatio ante sumptionem Eucharistiæ, quæ non compatiuntur in sumente iudicium probabile de statu gratiæ: sed peccata mortalia dubia non compatiuntur iudicium probabile de statu gratiæ; ergo de illis ante sumptionem Eucharistiæ procuranda est justificatio. *maj. prob.* homo, priusquam suscipiat Eucharistiam, se dignum probare debet hoc Divinissimo epulo, secundum illud *Apost. 1. Corinth. 11. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat &c.* Ergo tenetur formare iudicium probabile speculativum, se esse in statu gratiæ. quia nemo præterquam iustus, hoc Sacramento est dignus. Ergo ulterius tenetur, quantum in ipso est, amoliri omnia, cum quibus iudicium illud probabile componi non potest. *mi. etiam prob.* nam dubium de statu gratiæ non compatitur iudicium probabile de statu gratiæ, ut constat ex definitionibus dubij & opinionis probabilis: sed peccatum mortale dubium, sive dubium de peccato mortali commissò, est simul dubium de statu gratiæ; ergo non compatitur illud iudicium.

XLVI. Ad primum ex Fundamentis contrarijs dico, hic maximè attendi debere mentem PP, Conc. Trident. quæ non erat eo loco præsentem Theologorum controversiam decidere, sed retundere Hæreticos impiè questos, præceptum confessionis esse de re impossibili, eoque præcipi, ut fideles confiteantur illa quoque peccata, quorum non recordantur. Quare Concilium decrevit contra Hæreticos, ea solùm peccata esse subijcienda clavibus Ecclesiæ, quorum fideles discussâ diligenter conscientiam recordarentur. Ex quo manifestè conficitur, à S. Synodo obligationem confitendi peccata dubia in eo statu fuisse relictam, in quo erat ante ipsam. Atqui ante Trident. Synodum, immò & post illam ea obligatio fidelibus omnibus & doctis, & indoctis fuit certa, saltem usque ad tempora Th. Sanchez, qui id testatur in *Summa*, quam scripsit ferè ad annum 1610. Lege, si placet, virum doctissimum *lib. 1. dicti operis cap. 10. n. 66.* Ergo obligatio confitendi peccata dubia à Synodo non fuit sublata, sed relictâ in ea certitudine, quam antè habuerat. Unde Doctores contrarij de tanta Authoritate, cui plurimùm fidunt, inaniter glorientur. Negandum est igitur, eum, qui dubitat, an peccaverit mortaliter? non meminisse, quòd Deum offenderit, illâ memoriâ, quam ibi intelligit Tridentinum. nam loquitur de memoria, prout hæc opponitur oblivioni. Atqui memoria opposita oblivioni etiam cadit in dubia. cùm horum ut oblivisci, ita & recordari soleamus. Præcipit itaque Concilium, ut quis omnia peccata confiteatur, quibus se Deum mortaliter offendisse meminerit, eo modo, quo meminerit, certò, vel sub dubio. Ad textum priorem similiter dico cum P. Illung *tract. 6. disp. 6. q. 4. a. 4. n. 113.* ibi nomen conscientix non sumi rigorosè, sed prout opponitur oblivioni, quod etiam conscientix dubix convenit. Unde & peccata dubia dici possunt existere in conscientia, non ut certa, sed ut dubia.

Sanè illorum omnium, quæ nos remordent, ut etiam solent mortalia dubia, dicimur habere conscientiam. Nam aude cum veritate dicere, si potes, *nihil mihi conscius sum*, quando sentis remorsum peccati mortalis, sive certi, sive dubij. Denique nomina *conscientia*, & *consciis* hic non importare determinatè certitudinem de existentia peccati mortalis, vel inde convincitur, quod alioquin sequeretur, nullam quoque esse obligationem confitendi peccatum mortale, de quo quis habet iudicium probabile, quod commiserit, etiam dum caret omni motivo probabili, quod illud non commiserit. nam neque iudicium probabile est scientia. Si ergo Concilium eos solùm obligat ad confessionem peccati, qui de hoc certam habent scientiam, ut volunt adversarij, non obligat eum, qui habet de illo iudicium merè probabile. Sed consequens est falsum, ut nemo diffitebitur; ergo.

XLVII. Ad I. Ex rationibus respondeo, discrimen inter tribunal forense, & Sacramentale esse longum & latum. Nam in primis tribunal forense primò, & per se constitutum est, ut reus puniatur, qui delictum patravit. e contra tribunal sacramentale est institutum, ut reus, si delictum fateatur, liberetur, & absolvatur, non autem, ut puniatur. Unde hoc tribunal suapte institutione est reo exoptabile, & favorabile. Deinde certissimum est, eum, qui confitetur peccatum merè dubium, & nullum aliud, posse in foro pœnitentiæ validè absolvi. Ex quo manifestè conficitur, accusationem de delictis dubijs posse habere locum in tribunali sacramentali, esto non possit in tribunali forensi. Hinc plura discrimina sciens omitto, & in forma argumenti (siquam habet) dist. mai. Tribunal Pœnitentiæ est analogum tribunali forensi in aliquibus conc. in hoc determinato, quod modò versatur in controversia, neg. mai. &c. Sanè ex conditionibus tribunalis forensis hîc malè arguitur natura tribunalis sacramentalis: at benè ex voluntate

unitate & institutione Christi, qui illud potuit sic instituire, ut ei subijcerentur etiam peccata mortalia dubia. Atqui re ipsa ita instituisse probant nostra argumenta. Ad II. conc. Ant. neg. conseq. disparitas est, quod sententia iudicij forensis sit condemnatoria, & non indultoria. Quare iniqua est, quando infligit certam pœnam de crimine non convicto. Atqui sententia Confessarij imponentis pœnitentiam satisfactoriam, & absolventis non est sententia condemnatoria, sed indultoria, ac magnus rei favor. acquirit enim per eam pœnitentiam securitatem probabilem & remissionis culpæ, & pœnæ saltem partialis, quam securitatem prius non habebat. Ex quibus patet ad reliqua. Ad III. Constat ex dictis, Christum sacramentum pœnitentiæ instituisse non tantum pro illis, qui certò nôrunt se lapsos, sed etiam pro illis, qui rationabiliter dubitant, num fuerint lapsi? atque adeò pro lapsis vel certò vel sub dubio. In probatione consequentis nego suppositum, quod quisquam, qui dubitat, an sit lapsus? in foro pœnitentiæ præsumatur esse actu lapsus. nam neque pœnitens debet dicere, se esse lapsum, sed solum, se dubitare, num fuerit lapsus: neque Confessarius debet iudicare, pœnitentem fuisse lapsum: Unde ad IV. respondeo, illa axiomata necquicquam, & penitus extra rem obijci. Nam in primis nego, hic dubitantem esse in possessione. hæc quippe, ut satis ostendimus, stat pro lege, & obligatione confitendi. Deinde in dubio peccati mortalis magis favetur reo, dum de illo obligatur se accusare, quam dum non obligatur. quia hæc accusatio, & totum iudicium pœnitentiæ in favorem rei est institutum. Demum confitens hæc non præsumitur malus. quia non tenetur peccata dubia confiteri ut certa. Ex hoc autem nullum præjudicium ejus innocentia con- sciscitur. Ad V. Respondeo ex Joanne de Cardenas, standò in principijs directis, quæ militant in castris sententiæ communis, præ-

præceptum confitendi peccata dubia esse probabilissimè certum. Quod si discurremus ex principio reflexo, sive ex hypothese probabilitatis sententiæ negativæ, fatendum est, dictum præceptum esse incertum. nam probabilitas unius extremi infert indispensabiliter incertitudinem alterius oppositi. Verùm ea probabilitas solùm est Speculativa, quæ non obstat, quominus nostra sententia sit practicè certa.

CAPUT IV. DE CONSCIENCIA PROBABILI.

Controversiam hoc seculo celeberrimam, & à summis Doctoribus ingenti partium studio calidissimè decertatam impræsentiarum excitamus. Agendum est enim de licito usu sententiæ probabilis, qui unus in rebus moralibus Theologorum calamos, & ingenia hætenus maximè exercuit. Quod quidem argumentum rectè tractare ut longè difficillimum, ita & summi momenti est. Ego in hac Quæstione versabor nec planè parcus, nec multùm amplius: quippe quam viri Sapientissimi complures ita præclare, copiosèq; discussissent, ut aliquid ultra dicere ferè sit actum agere. Ad rem igitur ut veniamus, statuendus est ante omnia genuinus, atque legitimus conceptus seu definitio cum Probabilitatis, tum opinionis probabilis. Nam dici non potest, quanta hujus ad omnia, quæ dicemus, sit futura necessitas. Itaque sit.

AR-